

Ferdinandy György

Emlékszilánkok (XIV.)

(Hetvenöt...)

Az, hogy hány éves valaki, engem különösebben sosem foglalkoztatott. Ismerek hetvenéves kamaszokat, és vannak tizenöt éves öregemberek. Az igaz, hogy ez a hetvenöt szép, kerek évszám, de akad ma is számomra fontosabb. Például most májusban lesz ötven éve, hogy az első könyvem megjelent.

Az, hogy könyv, nagy szó: a *Sziget a víz alatt* százoldalas füzet. Tizenkét karcolat van benne, ötvenhatos történetek. Ötszáz példányban adták ki a strasbourgi vasutasok. Egy röplabdacsapat.

Mert igen, röplabdáztam boldogult úrfi koromban. A Keltex ificsapatában Szabó Lőrinc fia, Lóci volt az edzőm. A kisfiú, akiből itt lett óriás, a Budafoki úton. Nálunk azonban az időkben mindenütt jelen volt az irodalom.

A Szigetet franciául írtam. Azt az ötszáz példányt fél óra alatt felvásárolták a madagaszkári pedagógusok. Volt valami kongresszusuk az Európa Tanácsban, nyilván azt hitték, hogy Madagaszkár – Benyovszky Móric álma – a szóban forgó víz alatti sziget.

Lett egy második kiadás, annyi baj legyen! Akkor egyébként is azt hittem, hogy száználmasan kevés ez a félezer kötet. Ezt ma már – mondanom se kell – nem így gondolom.

Madagaszkári sikere után a *Sziget a víz alatt* elnyerte az elsőkönyvesek számára alapított párizsi Cino del Duca díjat. Kinyílt előttem a világ, a nagyvilág...

Ez dióhéjban első könyvem története. Első francia könyvemé, mert itthon csak kicsit megkésve, harminc év után jelenhetett meg kötetem. Igaz, hogy azt már a Magvető adta ki, és nem egy röplabdacsapat.

(Időpontok...)

Ahol én élek, lecsapnak a betegre. Még el se mondta, hogy mi a baja, és már mútik is. Mire észbe kap, fel is út, le is út, mehet. Még az se baj, ha hitelkártyával fizet.

Itt, az aprócska hazában is gyógyultan távoznak a betegek. A maguk idejében. Mert itt, Keleten, senki se siet.

Az úgy kezdődik, hogy kap egy időpontot az ember. Tavasszal őszit, ősszel tavaszit, ha lehet. A várakozás néha, be kell vallanunk, kellemetlen. De hát, ugye, kevés az orvos. Időnk pedig van, rengeteg.

Azután, tavasztól ősziig az esetek legnagyobb részében maguktól is elmúlnak a panaszok. Nemegyszer elmúlik ő maga is: a beteg.

Lassacskán: itt nálunk, mondom, senki se siet. Még a Jóistenke sem.

(Utcán át...)

Itt felénk, a Sashegy lejtőin, a múlt század elején még nincsenek utcák. A régi képeken kecskék legelésznek, dédapám hétvégi házikója előtt fehér kötényes asszonyok.

Ez pedig itt a lajtoskocsi. A lovacskákat már kifogták, most a hordót csapolja egy ingujjra vetkőzött fiú, a *donauwasseres*. Valamelyik árokban jött fel ideig, a hegyoldalban árkok, vízmosások szabdalják a csupasz, agyagos réteket.

Az első gyümölcsfákat nagyapám ültette. Mandulát, őszibarackot. A századfordulón, a boldog békeidők alkonyán már ott állt a konyha ajtajában a tisztafa.

Később kapu kerül a ház elé, megérkeznek a Vass és Kovács készíttette sodronyok. De utca még ekkor sem épül a hegyoldalra. A harmincas évek végén végre meghúzzák a budaörsi laktanyát és a felső-krisztinavárosi plébániát összekötni hivatott Zólyomi utat. A képzeletbeli bulvárt, amiből mára csak egy lépcső és egy kis kurta köz maradt.

Pedig milyen lelkesen tervezgették ezt a budai kiskörutat! Még nagyapaék tenispályájából is levágtak egy szalagot. Nem túl sokat, de ahhoz éppen elég, hogy szabályos mérkőzésekre alkalmatlanná váljon a maradék vörös salak. Szabályos mérkőzéseket persze nemigen játszottak nagyapa kollégái, a hatvanéves főorvosok.

A kilátás viszont – a Citadella és a Rózsadomb közötti fenséges panoráma – a székesfőváros minden mesterkedése ellenére is töretlen maradt. A pálya mellett üldögélve a professzorok kedvükre nézegethették a királyi palotát és a Mátyás-templomot.

Fölöttük, az *Adlersberg*, a Sashegy szédületes – két és fél száz méteres – ormai. Sasok ugyan már nem fészkelnek a sziklák között, de egy másfél méteres haragos sikló még nemrégiben is halálra rémítette az őslakosokat. És hát nem véletlenül Farkasrét névre hallgat a hegy hátán elnyúló sík terep.

Az én gyerekkoromra ebből az őskorból már csak fácánok és vadnyulak maradtak. Amikor pedig megépült az utca, kezdetét vehette a mai (szédületes!) forgalom.

A lajtoskocsi – a *donauwasseres* – volt, mondom, az első, aki végigóbergatta a Sashegyet. Őt pedig hamarosan követték a többiek. A drótostót, a jeges, csupa bivalyerős orgánumú ember, a hangjuk ma is itt cseng a fülemben, vígan dobálják az ekhót a körös-körül kuporgó apró, törpe hegyek.

Tíz óra felé az utcát birtokba vette az őszeres, a handlé, és – ezzel kellett volna kezdenem – kétkerekű kordélyával a csengőjét rázó, szürke egyenruhás szemetes.

A sor végén pedig, dél felé, a művészet is követelni kezdte a jussát. Zenélő dobozával a nyakában a verklis koldus megállt a kapuban, és addig kurblizta a csimpolyát, amíg csak behívta a konyhába egy jólelkű háziasszony, és kapott egy tányér gőzölgő becsinált levest.

A művészek sorsa ez a koldustarisznya volt már akkor is, nem is értem, hogy mi, késői utódok, mire panaszkodunk.

Hát csak így. Később a déli harangszó véget vet ennek a zenebonának. Innen fentről minden harangot meg tud különböztetni az ember. Az öblös Belvárosit, a kedves Krisztinát és a büszke Mátyás-templomot. Mi még a szerelvények kattozását is kifigyeltük, amikor lent, a völgy mélyén beszaladt az alagútba a vonat.

Így ér véget a reggel. Ilyenkor már Budaörs felett jár a nap.

(Új kubaiak...)

Az agymosást, aminek alávetnek minket, nem mindig könnyű tetten érni. Távoli események, világrészek esetében sokszor nem is lehet.

Az Egyesült Államokban például, úgy tudja az ember, hogy a szomszédos Kuba a kommunizmus utolsó bástyája, és mint ilyen, csakis egy ember alatti szinten vegetáló zsebdictatúra lehet.

Ezt hírszteli ma is az a sok ezer menekült, aki partra szállt annak idején, Fidel Castro hatalomra jutása után. Az a polgárság, amely keményen bízott benne, hogy nélküle, az írástudó középosztály nélkül, rövid időn belül össze fog omlani a forradalom.

Ezt elősegítendő, mindent megtett – és megtesz ma is –, hogy az Egyesült Államok kiéheztesse szülőhazájukat. Az immáron több évtizedes gazdasági blokádként mozgó kivétel nélkül az USA-ba áttelepült ókubaiak.

A bibi ott van, hogy különféle családgyógyító programok, „tombolák” keretében egyre több olyan gazdasági menekült jön át Kubából, aki még nem múlt el ötvenéves. Ezeket már a forradalom nevelte: velük az amerikai kontinensre új emberfajta érkezett.

A csalódás elkerülhetetlen – és kölcsönös. Az „új kubaiak” számolni kezdenek. Rájönnek, hogy nem tudják kifizetni a fogorvost meg a patikát, és keserves áldozat taníthatni a gyerekeiket. Olyasmire megy rá a fizetésük, ami odaát, a Szigeten ingyenes.

Másrészt, a „régiek” sem állnak szóba velük. Kiéhezett analfabéta lumpenekre vártak, és akik beállítanak, jól táplált, iskolázott emberek. (Nem csak az a három-ezer új orvos, akivel Venezuelát – a petróleum-nagyhatalmat – segíti ez az apró trópusi sziget.)

A dictatúra persze csúnya dolog. Nem helyesli itt a szabad világban senki sem. Kubában azonban a jelek szerint mégis elérte, amit Kolumbusz óta nem tudtak megvalósítani a gyarmatosítók utódai. Az emigrációban ágáló régiek.

(Stréberek...)

Tessék úgy olvasni, hogy egy félelmetesen jóindulatú és mérsékelten tájékozott amerikai magyar írja ezeket a sorokat. „Barátai unszolására”, amint azt anno szoktuk volt mondani.

Előjáróban annyit, hogy nem, nem tetszik nekem sem, ami mostanában ott-hon, az Óhazában folyik. Belepofázni azonban, sok ezer kilométerről, úgy érzem, nincsen jogom.

Van azonban valami, ami még kevésbé tetszik. És itt nem csak a durvaságra és a modorra gondolok. Az, hogy egy cikk undok, pökhendi hazaárulónak nevezi ellenfeleit, számomra a cikkíró minősíti, és nem az ellenfelet. Másrészt bánt az az újfajta ellenzékiiség, amit – hirtelen nem jut jobb szó az eszembe – a továbbiakban stréberségnek nevezek. Az, hogy érvek és ellenérvek felsorakoztatása helyett rohanok, és valamiféle képzelt „Nyugatnak” árulkodok. Ezek az újfajta ellenzékiek nem tudják, mennyire megvetik errefelé a Júdást, aki – elnézést az ízes fordulatért – a saját fészkebe szarik. Ahol én élek, még a besurranó tolvajok is megkímélik a szomszédaikat.

Ennyit azokról, akik a vadnyugati médiának küldözgetik a szándékuk szerint hazánkat leleplező írásaikat.

Persze tudjuk, hogy panaszkodni valami magasabbnak képzelt fórumon nálunk történelmi örökség. A mindenkori strébereknek a Monarchia és a szovjetek után most kapóra jön Brüsszel, az Európai Unió. Az érvelő, értelmes ellenzékiiséget, a demokrácia elemi játékszabályait nem ismerőknek ismét van hová fordulniuk.

Még egy megjegyzés: lépten-nyomon olvasom, hogy a világsajtót izgalomban tartják a magyarországi események. Hát itt, ahol élek, a spanyol és az angolszász sajtóban ennek a nagy izgalomnak kevés nyoma van.

Errefelé jó magyarnak lenni, mióta megrendítette a szovjet hegemoniát 1956. A Forradalom. Azoknak pedig, akik később születtek, tessék elhinni, fogalmuk sincs róla, hogy mi, ha létezőnk is, hol és merre táborozunk. Kész röhej az, hogy „elítél minket a világ”. Volt valami olyan példabeszéd, jut eszembe, hogy a béka – ha nem tévedek – ökörnek képzel magát. Mint Kvász András, az első magyar repülő mondta: kicsiny ország ez, uraim. Mi csak a köpészetben vagyunk világbajnokok.

Csak ezt szerettem volna mondani, és ezzel be is fejezem közírói pályafutásomat.